

ФАКТОРИ НА СЛУЧАЙНА СЪДИЙСКА ГРЕШКА В ДИСЦИПЛИНАТА „ФОРМА“ В ТАЕКУОН-ДО ITF

Силвия Илиева-Синигерова*, Михаил Кончев

Национална спортна академия „Васил Левски“, катедра „Теория на спорта“

ORCID

Silvia Ilieva-Sinigerova – <https://orcid.org/0000-0002-6585-7107>

Mihail Konchev – <https://orcid.org/0000-0002-0259-3386>

РЕЗЮМЕ

Съдийството е предизвикателство и правилното отсъждане може да бъде повлияно от различни фактори. Целта на изследването е да бъде установена важността на факторите, които оказват влияние върху решенията на съдиите и водят до допускане на случайна съдийска грешка в дисциплината „Форма“ в таекуон-до ITF. За събиране на необходимата информация е проведено анкетно проучване в периода 22.03–15.10.2021 г. сред 21 съдии по таекуон-до ITF. Проучването е осъществено чрез интернет базирана анкетна карта, която съдържа 22 въпроса, свързани с обща информация (характеризираща профила на съдията по таекуон-до ITF – затворен тип отговори) и специализирана (причини за допускане на неволни съдийски грешки – отворен тип отговори). Математико-статистически методи: приложени са честотен анализ и коефициент на съгласуваност на Кендал (Kendall's W). Според анкетиранияте съдии факторът, който има най-малко влияние по време на съдийстване, е реакцията на състезателите (90.5%), което е вследствие на добрата концентрация и самообладание, което притежават съдиите. Реакциите на треньорите (81%) и публиката (71.4%) са на второ и трето място по маловажност според специалистите. От друга страна, най-голямо влияние оказва умората (90.5%). Системното и целенасочено намаляване продължителността на състезанията и увеличаване продължителността на почивките от страна на съдийската комисия по таекуон-до ITF ще доведе до намаляване влиянието на натрупаната умора. Желанието да бъдат успешни и справедливи съдии трябва да е достатъчен стимул за редовно участие в тренировки и по-голяма самоподготовка.

Ключови думи: съдийска грешка, фактори, таекуон-до ITF

FACTOR OF ACCIDENTAL UMPIRE'S ERROR IN THE "PATTERN" DISCIPLINE IN TAEKWON-DO ITF

Silvia Ilieva-Sinigerova*, Mihail Konchev

National Sports Academy “Vassil Levski”, Department of Theory of sport

ABSTRACT

Judging is a challenge and proper judgment can be influenced by a variety of factors. The purpose of the study is to determine the importance of the factors that influence the decisions of

umpires and lead to an accidental umpire error in the discipline "pattern" in taekwon-do ITF. To collect the necessary information, a survey was conducted in the period 22.03-15.10.2021 among 21 ITF taekwon-do umpires. The survey was conducted through an Internet-based questionnaire, which contains 22 questions related to general information (characterizing the profile of the taekwon-do ITF umpire - closed type of answers) and specialized (reasons for inadvertent judicial errors - open type of answers). Mathematical-statistical methods: frequency analysis and coefficient of consistency Kendall's W are applied. According to the interviewed umpires, the factor that has the least influence during refereeing is the reaction of the competitors (90.5%), which is due to the good concentration and self-control that the umpires have. The reactions of the coaches (81%) and the audience (71.4%) are second and third in importance according to experts. On the other hand, fatigue has the greatest impact (90.5%). The systematic and purposeful reduction of the duration of the competitions and the increase of the duration of the breaks by the taekwon-do ITF Umpire Committee will reduce the impact of the accumulated fatigue. The desire to be successful and fair umpire should be a sufficient incentive for regular participation in training and greater self-preparation.

Key words: umpire's error, factors, taekwon-do ITF

ВЪВЕДЕНИЕ

Съдиите имат много важна роля върху състезателната страна на спорта заради въздействието си върху поведението на спортистите и резултатите от играта, както и за да гарантират, че състезанията се провеждат безопасно и в съответствие с официалния правилник (Philippe et al., 2009; Warner et al., 2013). Най-добрата и безпристрастна оценка в спорта е резултат от взаимодействието между физиологични, антропометрични и психологически фактори. Според Nabilpour et al. (2020), за да бъдат успешни съдии и рефери, е необходимо да овладеят качества от шест различни области (познаване на спорта и състезателния правилник, стратегически умения, умения за вземане на решение, психологически умения, комуникативност и добра физическа годност). Всяка от посочените области е важна, но психологическите умения са много пренебрегвана зона и съдиите често усещат натиск от страна на треньори, състезатели, публика, други съдии или длъжностни лица по време на състезанието.

Съдийството е предизвикателство и заради разнообразните аспекти на играта, които трябва да се вземат предвид (скоростта и сложността на решенията, последиците от техните действия, броя на състезателите и често враждебния характер на зрителите по време на спортното събитие). По този начин се улеснява допускането на грешки. Вследствие на постоянното вземане на решения и грешките, които могат да направят, те често са критикувани за решенията си от състезатели, треньори и зрители (Guillén &

Feltz, 2012). Средата, в която е поставен съдията, е изпълнена с натиск от много заинтересовани към крайният резултат страни. Правилното отсъждане понякога е трудно и в такива случаи възникват грешки. Запазването на самообладание и правилното вземане на решение в неблагоприятни ситуации са от изключителна важност за успешните съдии (Nabilpour et al., 2020).

ЦЕЛ

Да бъде установена степента на важност на факторите, които оказват влияние върху решенията на съдиите и водят до допускане на случайна съдийска грешка в дисциплината „Форма“ в таекуон-до ITF.

МЕТОДИКА

С настоящото изследване е направен опит да бъде определена степента на важност на факторите, оказващи съществено влияние върху големината на случайната съдийска грешка в дисциплината „Форма“. За събиране на необходимата информация е проведено анкетно проучване (в периода 22.03–15.10.2021 г.) сред 21 съдии по таекуон-до ITF. Проучването е осъществено чрез интернет базирана анкетна карта, която съдържа 22 въпроса, свързани с обща информация (характеризираща профила на съдията по таекуон-до ITF – затворен тип отговори) и специализирана (причини за допускане на неволни съдийски грешки – отворен тип отговори).

Изследваните фактори са:

- квалификация на съдиите;
- липса/недостатъчни тренировки и самоподготовка;
- местоположение спрямо състезателите;
- натрупана умора от продължително съдийстване;
- реакции/скандирания на публиката;
- реакции на треньорите;
- реакции на състезателите.

Участниците в анкетата са ранжирали (подредили) по степен на важност (ранг) от 1 до 2 всеки от изброените фактори. С 1 е посочен факторът с най-голяма важност, а с 2 този с ниска степен на важност.

Въз основа на тази информация е изчислен коефициент на съгласуваност на Кендал (Kendall's W). Теоретично този коефициент заема стойности между 0 и 1, както следва:

0 – „без съгласие“ – факторите са различни по степен на важност, като предпоставка за допускане на случайни съдийски грешки;

1 – „пълно съгласие“ – факторите са еднакво важни, като предпоставка за допускане на случайни съдийски грешки.

Изчислените рангове се нормират в граници от 0 до 1, посредством мини-макс трансформация по формула (1). С 0 се означава социален фактор с основно значение, а с 1 такъв с най-малко значение.

$$x_{scaled} = \frac{x - x_{min}}{x_{max} - x_{min}} \quad (1)$$

Следва извършване на повторно рескалиране от 0 до 1. В този случай с 1 е означен социален фактор с основно значение, а с 0 – такъв с най-малко значение за допускане на случайна грешка в таекуон-до ITF.

На последно място се изчислява относителната важност на всеки един от изследваните фактори по формула (2).

$$Y_{i\%} = \frac{x_i}{\sum_{i=1}^7 x_i} \cdot 100 \quad (2)$$

Получените стойности показват относителната важност на всеки от изследваните фактори.

Методи на изследване – проучване на научната литература по проблема и анкетен метод.

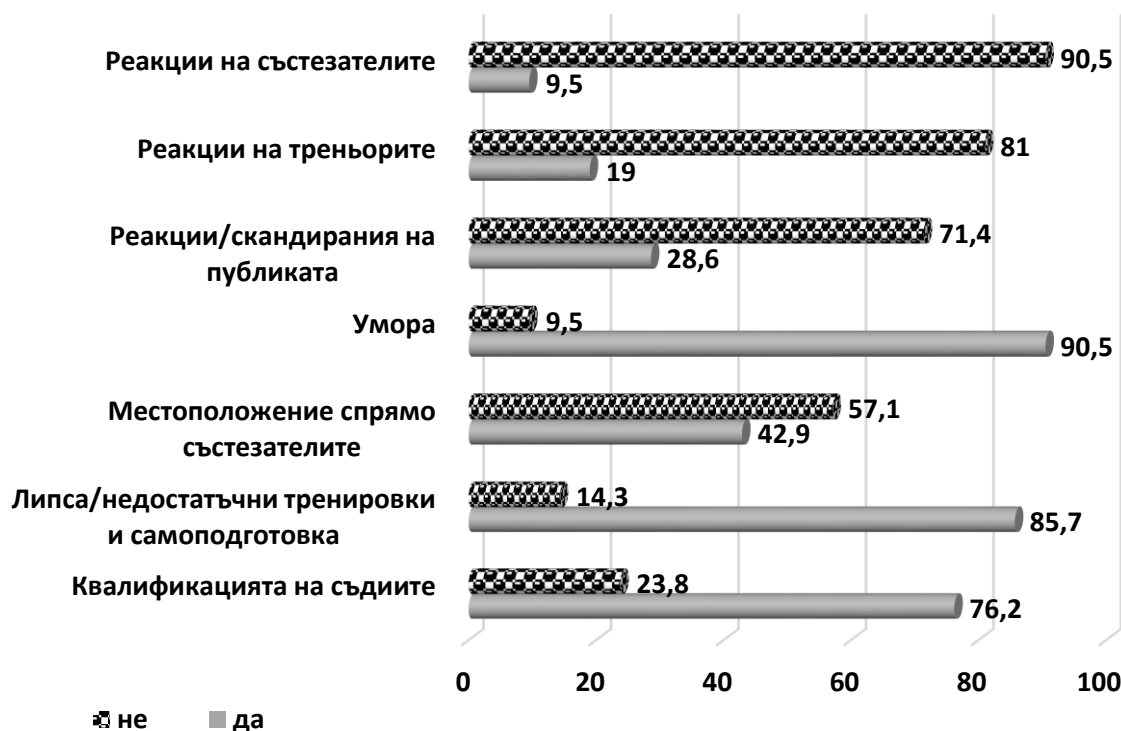
Предмет на изследване – факторите, оказващи влияние върху допускането на съдийска грешка, и тяхната относителна важност.

Обект на изследване е процесът на съдийстване в таекуон-до ITF.

Математико-статистически методи: приложени са честотен анализ и коефициент на съгласуваност на Кендал (Kendall's W). Статистическата обработка на получените резултати е извършена с SPSS v 25.0.

РЕЗУЛТАТИ

В настоящото изследване са взели участие 21 съдии, от които 15 (71.4%) мъже и 6 (28.6%) жени на възраст между 19 и 58 години. Клас-квалификацията на изследваните съдии е, както следва: с международен клас „А“ – 57,1% и с клас „Б“ – 42,9%.

Фигура 1. Фактори, които оказват влияние върху неволните съдийски грешки

Изведени са седем основни фактора, които могат да окажат влияние и да бъдат предпоставка за допускане на случайна съдийска грешка по време на състезание (Фигура 1). Според анкетираните съдии факторът, който има най-малко влияние по време на съдийстване, е реакцията на състезателите (90.5%), което е вследствие на добрата концентрация и самообладание, което притежават съдиите. Реакциите на треньорите (81%) и публиката (71.4%) са на второ и трето място по маловажност според специалистите. От друга страна, най-голямо влияние според тях оказва умората (90.5%). Състезанията по таекуон-до ITF са с голяма продължителност, повече от 10 часа за състезателния ден, а почивките очевидно са недостатъчни и се натрупва умора, която пречи на правилните съдийски отсъждания. На второ място специалистите поставят липсата и недостатъчните тренировки и самоподготовка (85.7%), което може да доведе до неотчитане, изпускане, добавяне или сгрешено движение.

От съществен интерес за настоящото изследване представлява относителната важност на всеки от изследваните фактори, следвайки представената по-горе методика. Резултатите са представени в Таблицы 1 и 2.

Таблица 1. Изчислени средни рангови стойности на изследваните фактори

Рангове	
Фактори на случайната съдийска грешка	Среден ранг
Квалификация на съдиите	3.10
Липса/недостатъчни тренировки и самоподготовка	2.76
Местоположение спрямо състезателите	4.26
Натрупана умора от продължително съдийстване	2.60
Реакции/скандирания на публиката	4.76
Реакции на треньорите	5.10
Реакции на състезателите	5.43

Изведените фактори на случайна съдийска грешка могат да бъдат разпределени и в две групи:

1. Фактори, върху които съдиите могат да влияят (квалификация, липса/недостатъчни тренировки и самоподготовка).
2. Фактори, върху които съдиите не могат да влияят (натрупана умора, местоположение, реакции на публика, треньори и състезатели).

Таблица 2. Статистически стойности от приложението на Kendall's W

Test Statistics	
N	21
Kendall's W ^a	.429
Chi-Square	54
df	6
Asymp. Sig.	.000
a. Kendall's Coefficient of Concordance	

От получените резултати могат да бъдат направени следните изводи:

Най-важен фактор, оказващ съществено влияние върху големината на случайната съдийска грешка, е натрупаната умора от продължително съдийстване. Влиянието на този фактор може да се намали с увеличаване продължителността на почивките по време на състезание и наличие на по-голям брой резервни съдии.

Втори по степен на важност фактор е „Липса/недостатъчни тренировки и самоподготовка“. Влиянието на този фактор може да се намали индивидуално от всеки един съдия.

Трети по значимост е факторът „Квалификация на съдиите“. Повишаване на квалификацията на съдиите е отговорност както на Съдийската комисия, така и индивидуално на всеки съдия. Влиянието на този фактор може да се намали при целенасочени усилия от двете страни.

На четвърто място се нарежда факторът „Местоположение спрямо състезателите“. Подредбата на съдиите се определя от длъжността, която изпълняват на състезанието, и

техническата степен, която имат. Въпреки това, по време на състезание се допускат размествания с цел подобряване на концентрацията на съдиите.

Реакции и скандирания на публиката е фактор, класиран на пето място по степен на важност. В състезателния правилник има регламентирани санкции при нарушения, въпреки това, когато напрежението ескалира и адреналинът е висок, много трудно могат да бъдат овладени реакциите на публиката.

Реакции на треньорите и състезателите са фактори с най-ниска степен на влияние върху размера на случайната съдийска грешка според участниците в анкетата.

Освен това, изчисленият коефициент на съгласуваност на Кендал (Kendall's W) има ниска стойност (0,429), което означава, че факторите на случайната съдийска грешка се различават един от друг по степен на важност. Въпреки ниската стойност на коефициента, той може да се приеме за статистически значим при равнище на значимост от 5%.

Изчислените рангове се нормират в граници от 0 до 1 посредством мини-макс трансформация по формула (1). С 0 се означава фактор с основно значение, а с 1 – такъв с най-малко значение.

Следва извършване на повторно рескалиране от 0 до 1. В този случай с 1 е означен социален фактор с основно значение, а с 0 – такъв с най-малко значение за допускане на случайна съдийска грешка.

На последно място се изчислява относителната важност на всеки един от изследваните социални фактори на управлението по формула (2).

Получените стойности показват относителната важност на всеки от изследваните фактори (Таблица 3).

Таблица 3. Средни, нормирани рангови стойности и относителна важност на изследваните фактори

Фактор на случайната съдийска грешка	Среден ранг (от 1 до 7)*	Нормирана стойност от 0 до 1**	Рескалирана нормирана стойност от 0 до 1***	Относителна важност (%)
Квалификация на съдиите	3.10	0.35	0.65	18.58%
Липса/недостатъчни тренировки и самоподготовка	2.76	0.29	0.71	20.20%
Местоположение спрямо състезателите	4.26	0.54	0.46	13.05%
Натрупана умора от продължително съдийстване	2.60	0.27	0.73	20.96%
Реакции/скандирания на публиката	4.76	0.63	0.37	10.67%
Реакции на треньорите	5.10	0.68	0.32	9.05%
Реакции на състезателите	5.43	0.74	0.26	7.48%

Забележка:

* 1 е фактор с най-голяма степен на значимост, а 7 с най-малка.

** 0 е фактор с най-голяма степен на значимост, а 1 с най-малка.

*** 1 е фактор с най-голяма степен на значимост, а 0 с най-малка.

Така получените стойности показват относителната важност на всеки от изследваните фактори. С най-голяма относителна важност е натрупаната умора от продължително съдийстване (20.96%), следван от липсата и недостатъчните тренировки и самоподготовка (20.20%). С най-малка относителна важност са реакциите на треньорите (9.05%) и състезателите (7.48%).

Квалификация на съдиите и липсата на недостатъчни тренировки и самоподготовка са фактори, които оказват съществено влияние (38.79%) върху размера на случайната съдийска грешка. Независимите фактори: натрупана умора, местоположение, реакции на публика, треньори и състезатели, формират 61.21% от общата относителна важност при допуснатата случайна съдийска грешка. Тези резултати потвърждават до голяма степен стохастичния характер на изследвания ефект.

ДИСКУСИЯ

Грешните съдийски отсъждания могат да доведат до отбелязване на точка, спиране на играта в решаващ момент или до незаслужена победа. Способностите за възприемане на човека са ограничени и преценката е погрешна (Michaluk, 2009). Съдийските грешки водят до загуба на самочувствие и високи нива на стрес и тревожност. Редовните обучения намаляват грешките и позволяват на съдиите да намалят броя на грешните решения и отрицателните последици при вземане на такова (Crust, Azardi, 2010; Crust, Clough, 2005). Според някои автори (Nabilpour et al., 2020) емоционалната интелигентност при съдиите е от изключително важно значение. Ако съдията не контролира емоциите си, не може да се съсредоточи върху задълженията си и да взема рационални и ефективни решения. По-високите нива на емоционална интелигентност позволяват на съдиите да имат по-отговорно отношение, да контролират по-добре емоциите си и да бъдат по-уверени. Съдиите с по-ниски нива на емоционална интелигентност чувстват тревожност, трудна концентрация и неспособност за изпълнение на собствените задачи.

Съдийската ефикасност се определя от вярата на съдиите, че могат да изпълняват успешно работата си. Предполага се, че вярванията в ефикасността на съдиите са повлияни от опита, знанията/образованието на съдиите, подкрепата от значими хора, физическата и психическата готовност, комфорта на околната среда и възприеманата тревожност. От друга страна, се предполага, че вярата в ефикасността на съдиите влияе върху представянето и стреса на съдията, нарушенията на правилата от спортиста, удовлетвореността на спортиста и на съдията (Guillén, Feltz, 2012).

Повишаването на ангажираността на националните съдии и включването им в повече състезания ще доведе до по-редовна практика и повече опит. Международните съдии имат повече опит и по-голяма самокритика. Увеличената чувствителност към собствените грешки се обяснява с по-ниски нива на емоционална интелигентност и ниска самооценка (Nabilpour et al., 2020). Държавните първенства са по-лесни за съдийстване и по този начин се увеличават увереността и самооценката на съдиите. Това са и причините за по-високи оценки от международните съдии, които имат по-ясна преценка за собствените си качества и ниво на свършена работа. Ploszaj & Fireka (2021) подчертават нуждата от по-добро обучение и подкрепа за съдиите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Факторите с най-голяма относителна важност за допускане на случайни съдийски грешки в дисциплината „Форма“ в таекуон-до ITF според съдиите са натрупаната умора от продължително съдийстване и липсата/недостатъчни тренировки и самоподготовка. Системното и целенасочено намаляване продължителността на състезанията и увеличаване продължителността на почивките от страна на Съдийската комисия по таекуон-до ITF ще доведе до намаляване влиянието на натрупаната умора. Желанието да бъдат успешни и справедливи съдии трябва да е достатъчен стимул за редовно участие в тренировки и по-голяма самоподготовка.

ФИНАНСИРАНЕ

Настоящото изследване е проведено в рамките на проект „Изследване ефекта на съдийските грешки върху класирането при състезания в дисциплината „Форма“ по таекуон-до ITF“, ЦРАС-12/22.03.2021 г., финансиран целево от държавния бюджет през 2021 г. от Национална спортна академия „Васил Левски“.

БЛАГОДАРНОСТИ

Авторите изказват своята благодарност за съдействието на Българска федерация по таекуон-до ITF, Съдийската комисия към БФТ ITF и на съдиите, които се включиха в проучването.

ЛИТЕРАТУРА

Crust, L., Azardi, K. (2010). Mental toughness and athletes' use of psychological strategies. *European Journal of Sport Science*, 10 (1), 43-51. doi:10.1080/17461390903049972

Crust, L., Clough, P. (2005). Relationship between mental toughness and physical endurance. *Perceptual and Motor Skills*, 100 (1), 192-194. doi:10.2466/pms.100.1.192-194

Guillen, F., Feltz, D. (2012). A conceptual model of referee efficacy. *Frontiers in Psychology*, 2, 1-5. doi:10.3389/fpsyg.2011.00025

Michaluk, T. (2009). Thruth in sport. *Physical culture and sport studies and research*, XLVI, 50-57. doi: 10.2478/v10141-009-0003-3

Nabilpour, M., Samanipour, M., Baghurst, T., Bagha, S. (2020). A comparison of the emotional intelligence and psychological skills of national and international taekwondo referees. *Journal of sport pedagogy and research*, 6 (3), 25-32. doi: 10.47863/NHSF7128

Philippe, L., Vallerand, J., Andrianarisoa J., Brunel P. (2009). Passion in referees: examining their affective and cognitive experiences in sport situations. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31 (1), 77–96. doi: 10.1123/jsep.31.1.77

Ploszaj, K., Fireka, W. (2021). Self-assessment of football referees on their educational influence on children aged 9-12 during a sports competition. *Physical culture and sport. Studies and research*, 93, 38-48. doi: 10.2478/pcssr-2021-0029

Warner, S., Tingle, K., Kelle, P. (2013). Officiating attrition: considering the experiences of referees from a sport development perspective. *Journal of Sport Management*, 27 (4), 316–328. doi: 10.1123/jsm.27.4.316

Автор за кореспонденция:

Силвия Илиева-Синигерова

Национална спортна академия „Васил Левски“

Катедра „Теория на спорта“

e-mail: nsastatics@gmail.com